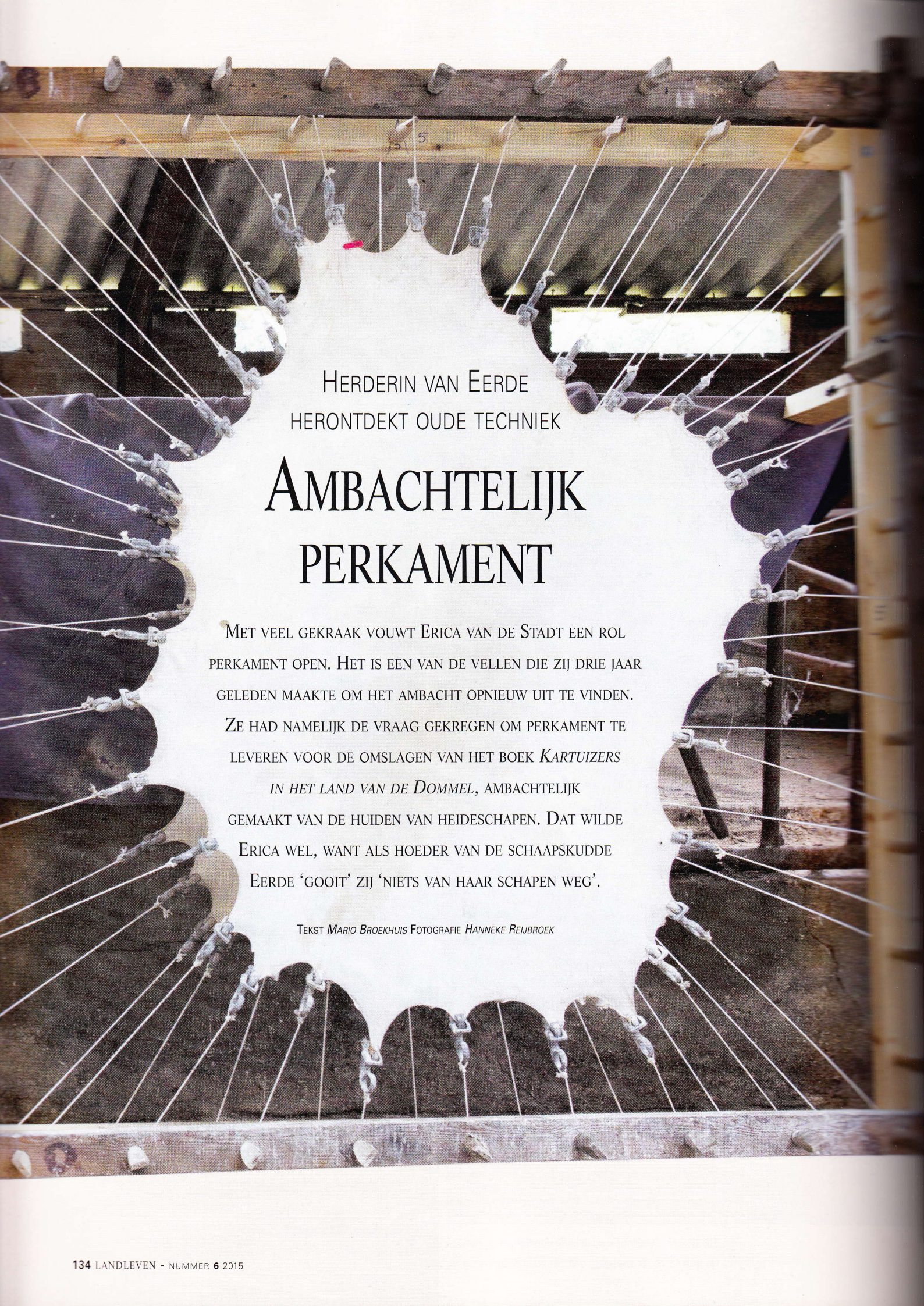

HERDERIN VAN EERDE
HERONTDEKT OUDE TECHNIEK

AMBACHTELIJK PERKAMENT

MET VEEL GEKRAAK VOUWT ERICA VAN DE STADT EEN ROL
PERKAMENT OPEN. HET IS EEN VAN DE VELLEN DIE ZIJ DRIE JAAR
GELEDEN MAAKTE OM HET AMBACHT OPNIEUW UIT TE VINDEN.
ZE HAD NAMELIJK DE VRAAG GEKREGEN OM PERKAMENT TE
LEVEREN VOOR DE OMSLAGEN VAN HET BOEK *KARTUIZERS*
IN HET LAND VAN DE DOMMEL, AMBACHTELIJK
GEMAAKT VAN DE HUIDEN VAN HEIDESCHAPEN. DAT WILDE
ERICA WEL, WANT ALS HOEDER VAN DE SCHAAPSKUDDE
EERDE 'GOOIT' ZIJ 'NIETS VAN HAAR SCHAPEN WEG'.

TEKST MARIO BROEKHUIS FOTOGRAFIE HANNEKE REIJ BROEK

terwijl de dames staan te zwoegen
boven een zogenaamde 'vleesboom'
moeten ze toegeven dat niet alleen
van het ding minder aangenaam
is, maar dat het klusje ook ronduit vies
wordt. Erica van de Stadt, herderin van de dorps-
schape in Eerde, en haar rechterhand Jeanne
zijn bezig met het schoonschrappen
van schapehuiden met als doel het maken
van perkament. In de leegstaande melkvee-
stal waar ze aan de slag zijn, mogen ze knoei-
en maar hartenlust en is er de ruimte om de
afgewerkte vellen wekenlang in opgespannen
toestand te laten drogen.

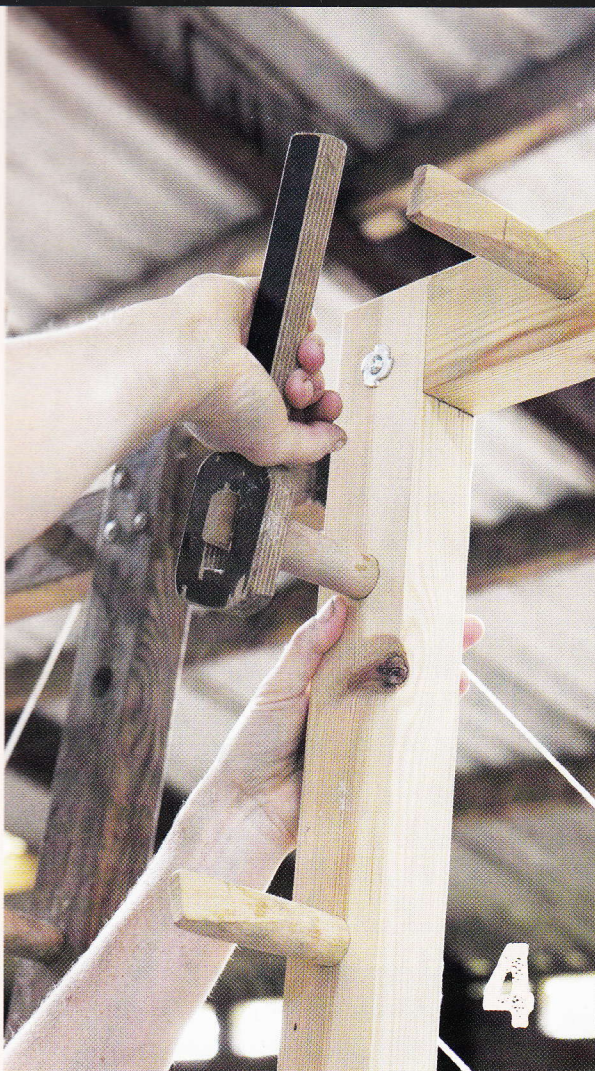
Het maken van perkament was in vroegere
tijden een monnikenklusje. Schapeherders
deden het ook. "Het gebeurde ver buiten de
stad. Perkamentmakers waren een beetje het
uitschot", grinnikt Erica. De vraag die zij in
2012 kreeg om perkament te leveren voor
de omslagen van het boek Kartuiers in het
land van de Dommel stond niet op zichzelf.
"We kregen subsidie voor een project drie jaar
geleden om het ambacht van perkamenten
onder de aandacht te brengen. Daarom

zochten we naar een perkamentmaker die met
de huiden van onze schape aan de slag wilde,
maar die bleken niet meer te bestaan. Toen
dacht ik, dan ga ik het zelf maar leren. Niet om
de honderd vellen te maken die het uiteindelijk
zijn geworden, maar gewoon om het te kunnen.
Aan de hand van middeleeuwse geschriften en
door te praten met mensen die het weleens hebben
geprobeerd, ben ik experimenteel aan de slag
gegaan. Het is niet zo heel ingewikkeld, je moet
de vaardigheden leren en in het begin mislukt
het omdat je niet goed schraapt of omdat je er
gaten in maakt. Op een gegeven moment was
het zo goed dat we dachten, het kan dus wel."

HANDWERK

Erica schetst het proces: de huiden komen van
het slachthuis en gaan direct in het zout om ze
te conserveren. Na het afspoelen van het zout
gaan de huiden twee tot drie weken in een
oplossing van ongebluste kalk. De kalk weekt
de haren los en maakt het vet wat beter bewerk-
baar. De wol valt er dan zo af. Vervolgens legt
Erica de huid over een boom om er met een bot
mes het vet aan de binnenzijde af te schrapen.

1. Erica en Sjanne aan het werk op de 'vleesboom', met het afschrappen van de huiden.
2. Erica (links) en Sjanne met het resultaat van anderhalf uur hard werken.
3. Voor de huid kan worden afgeschraapt ligt deze in een kalkbad.

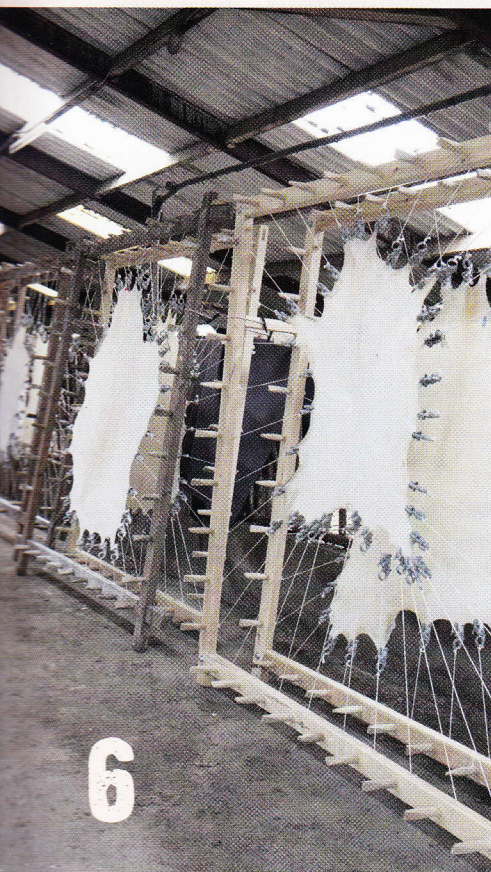
4

4. Het opspannen van de huid in een houten raam.

5. Na het opspannen wordt de huid opnieuw afgeschraapt.

5

6

6. Een aantal weken zijn de huiden opgespannen om te drogen.

Anderhalf uur is ze ermee bezig en dat kost de nodige spierkracht, legt Erica uit. "Het is best zwaar werk." Dan komt het opspannen in een houten raam. "Met een lunellum, een halve-maantvormig mes, schraap je er nog een keer de vetresten af. Iedere keer komt er opnieuw vet en rommel vanaf." Na een paar weken drogen, afhankelijk van de luchtvochtigheid, is het vel klaar om netjes uit te snijden.

Minstens twee en een half uur is Erica in totaal per huid bezig. "Je kunt niet concurreren tegen machinaal in het buitenland gemaakt perkament." Zij gebruikt geen machines. "Je kunt het met een vlakschuurmachine helemaal glad maken, maar dat is niet zoals het in de Middeleeuwen gebeurde en daarmee maak je de poriën helemaal dicht, dus het perkament minder puur." Erica is erg gecharmeerd van het verwerken van de eigen huiden tot perkament. "Er komen geen zware metalen aan te pas en het is onschadelijk voor het milieu. Het kalkwater kun je gewoon in de mestput laten lopen. Ik heb over leerlooien gedacht, maar dat is een veel nauwkeuriger proces en het is heel milieu-onvriendelijk door de chroomzouten die je nodig

hebt. Ja, vroeger gebruikten ze looizuur van eiken, dus natuurlijke middelen voor het looien. Zo zou ik het wel willen, al moet je dan één of twee jaar van tevoren aan de gang om dat looizuur van eikels en galappels zelf te maken. Een leuk iets voor de toekomst."

EINDPRODUCT

Uitgangspunt voor het perkament waren de vellen van de eigen schapen. "Ik vind dat je, wanneer er een dier naar de slacht moet, er alles van moet gebruiken." Inmiddels zijn als experiment ook vellen van geiten- en reeënhuid gemaakt. "Die zijn geschikter dan schapehuid, want ze zijn dunner en minder vet. Schape is veel meer werk. Ik heb huiden van verschillende heide schapenrassen gebruikt en daar zit geen verschil in, wel in de leeftijd. Wanneer er onverhoopt een heel jong lammetje doodging, wilde ik dat ook en die huid is flinterdun en helemaal niet vet. Op de huid van een ram van drie jaar kun je je daarentegen helemaal uitleven, daar zit zo veel vet op en hij is ongelooflijk taai. Minder fijn dus."

Na het uitrollen van een rol perkament is duidelijk de structuur te zien, en de gaatjes waar de

IDEËLE DORPSKUDDE

Erica van de Stadt en haar partner Jan van Lieshout hoeden een kudde van een tachtig fokooien om kleine terreinen en groenstroken in en rond het Noord-Brabantse Eerde te begrazen. Zij kiezen bewust voor kleinschaligheid en doen niet aan het 'maaïen' van grote oppervlakten met hun Schoonebekers en Drentse Heideschapen. "Wij, de Stichting Schaapskudde Eerde, noemen dat ideële begrazing, dus werk dat voor commerciële begrazingsbedrijven niet interessant is. We hebben geen groei-doelstelling en vanuit de duurzaamheidgedachte leggen we geen grote afstanden af. Daarom noemen we het ook wel dorpskudde. We hebben geen stal, de dieren moeten echt het jaar rond kunnen grazen en we passen het aantal dieren aan naar gelang het aanbod van de oppervlakte die we tot onze beschikking krijgen." Kijk voor meer info op WWW.SCHAAPSKUDDE-EERDE.NL

Erica geeft
demonstraties op...

Landleven
BELEEF

**11, 12 EN 13
SEPTEMBER 2015**

LEER HET OOK!

Na het maken van de vellen voor de boekomslagen gaf Erica in 2012 een viertal workshops om het ambacht van het perkament door te geven aan wie het wil. Deze zomer wil ze opnieuw een workshop geven voor de lezers van Landleven, voor u dus!

DATUM: zaterdag 25 juli **DUUR:** 10.00 – 16.00 uur

LOCATIE: Eerde (gemeente Veghel)

KOSTEN: € 120,-, inclusief eenvoudige lunch en beschrijving; maximaal 16 deelnemers

OPGEVEN: erica@schaapskudde-eerde.nl of tel. 06 - 53 45 90 68

Voor wie het proces alleen wil zien komt Erica van 11 t/m 13 september naar Beleef Landleven in Arnhem om te demonstreren. Zij staat dan in de weide met stands van de Stichting Zeldzame Huisdierrassen.

haarfollikels zaten. “Als je het bevochtigt wordt het min of meer flexibel en is het te verwerken, maar maak het niet kleddernat want dan hou je een zeemlap over”, waarschuwt de maakster. Het materiaal is voor meer dan alleen boekomslagen geschikt. Voor de geijkte lampenkappen bijvoorbeeld, om te kalligraferen of voor kunstprojecten. “Maar de markt is heel klein. En wanneer je afnemers vindt, willen die logischerwijs al snel grotere hoeveelheden in een gegarandeerde kwaliteit. Voor mezelf geloof ik er niet in om dit bedrijfsmatig te gaan doen, het is een aardigheid en leuk om te doen.” Het mag dan in aanvang een vies klusje zijn, iedereen die het leert gaat zonder uitzondering enthousiast naar huis, vertelt Erica. “Het is de ervaring om van iets dat meestal wordt weggegooid iets erg moois te maken. In de workshops die ik geef zijn de cursisten met zijn vieren bezig aan een huid. Dat is ook gezellig.” □

7. Droog en klaar om mooi te worden uitgesneden.
8. Het eindresultaat: een rol perkament.

